

KRAJSKÝ ÚŘAD JIHOMORAVSKÉHO KRAJE

Odbor životního prostředí
Žerotínovo náměstí 3, 601 82 Brno

Č. j.:	Sp. zn.:	Vyřizuje/linka	Brno
JMK 84669/2022	S-JMK 26921/2022 OŽP/Jur	Mgr. Jana Juráková/4324	24.06.2022

ROZHODNUTÍ

Krajský úřad Jihomoravského kraje, odbor životního prostředí, jako věcně a místně příslušný správní orgán ochrany přírody a krajiny ve smyslu ust. § 29 odst. 1 a § 67 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů, a ve smyslu ust. § 77a odst. 5 písm. m) a o) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), a v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), rozhodl po provedeném správním řízení takto:

žadatel, kterým je společnost Royal Brinkman Polska, spol. z.o.o., se sídlem Ostrowska 452, 61–324 Poznań, Polsko, IČ: 010766697, zastoupená JUDr. Jitkou Šejharovou, advokátkou se sídlem Věštínská 32, 153 00 Praha 5, ev. č. ČAK 9725, se

I. nepovoluje výjimka ze zákazů u zvláště chráněných živočichů podle § 56 zákona pro držení, dopravování, rušení a přemísťování vývojových stádií a hnízd, zásah do hnízd, nabízení za účelem prodeje a poskytování opylovacích služeb a usmrcování čmeláka zemního (*Bombus terrestris terrestris*) na území Jihomoravského kraje, pro které je Krajský úřad Jihomoravského kraje územně příslušným orgánem ochrany přírody;

II. neuděluje souhlas podle ustanovení § 54 odst. 3 zákona s vypouštěním čmeláků zemních z uzavřeného chovu do přírody Jihomoravského kraje, pro které je Krajský úřad Jihomoravského kraje územně příslušným orgánem ochrany přírody;

Účastníci řízení dle § 27 odst. 1 správního řádu: Royal Brinkman Polska, spol. z.o.o., se sídlem Ostrowska 452, 61–24 Poznań, Polsko, IČ: 010766697, zastoupená JUDr. Jitkou Šejharovou, advokátkou se sídlem Věštínská 32, 153 00 Praha 5, ev. č. ČAK 9725.

Odůvodnění

Podáním ze dne 18.02.2022 požádala **společnost Royal Brinkman Polska, spol. z.o.o., se sídlem Ostrowska 452, 61-324 Poznań, Polsko, IČ: 010766697, zastoupená JUDr. Jitkou Šejharovou, advokátkou se sídlem Věštínská 32, 153 00 Praha 5, ev. č. ČAK 9725** (dále jen „žadatel“), u odboru životního prostředí Krajského úřadu Jihomoravského kraje o povolení výjimky ze základních podmínek ochrany zvláště chráněného živočicha čmeláka zemního (*Bombus terrestris terrestris*) pro záměr držení, dopravování, rušení a přemísťování vývojových stádií a hnízd, zásah do hnízd, nabízení za účelem prodeje a poskytování opylovacích služeb a usmrcování. Spolu s žádostí o udělení výjimky podle § 56 odst. 1 zákona je žádáno také o udělení souhlasu dle § 54 odst. 3 zákona s vypouštěním jedinců do volné přírody. Přílohou žádosti byla plná moc, prohlášení společnosti Agrobío o chovu čmeláků a 3 fotografie.

Dnem doručení žádosti bylo ve smyslu § 44 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), zahájeno správní řízení ve věci. Oznámení o zahájení řízení č. j. JMK 33034/2022 ze dne 28.02.2022 bylo v souladu s § 71 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“) zasláno příslušným obcím a podle § 70 odst. 2 zákona spolkům Česká společnost ornitologická – Jihomoravská pobočka, Čisté Šlapanice a Čmeláci PLUS z.s.

Podáním doručeným dne 03.03.2022 svou účast v řízení oznámil spolek Čmeláci PLUS, zároveň zdejší správní orgán obdržel jeho stanovisko spolu s přílohami Rozhodnutí KrÚ Jihočeského kraje čj. 63661/2021 ze dne 03.06.2021 a Vyjádření spolku Calla pro KrÚ Jihočeského kraje. Dne 07.03.2022 obdržel správní orgán nesouhlasné vyjádření Obce Moutnice. Písemností č. j. JMK 48256/2022 ze dne 29.03.2022 informoval správní orgán účastníky řízení o možnosti seznámit se s podklady rozhodnutí. Své nesouhlasné vyjádření bez další argumentace zaslala dne 05.04.2022 Obec Mouchnice, dne 06.04.2022 Město Adamov, dne 07.04.2022 Obec Vážany, dne 12.04.2022 Obec Kojátky. Nesouhlasné vyjádření doplněné odůvodněním zaslala dne 19.04.2022 Obec Karlín. Žadatel prostřednictvím advokátky JUDr. Jitky Šejharové zaslal dne 19.04.2022 své vyjádření k podkladům pro rozhodnutí, ve kterém reagoval na stanovisko spolku Čmeláci PLUS. Přílohou byla zpráva s výsledkem analýzy vzorku DNA čmeláka zemního. Dne 28.04.2022 seznámil správní orgán účastníky řízení s novými podklady k rozhodnutí písemností č. j. JMK 62753/2022. Správní orgán zároveň informoval účastníky řízení o možnosti činit ve správním řízení úkony ve smyslu § 36, 37 a 38 správního řádu, zejména pak o právu nahlížet do spisu, vyjádřit své stanovisko, seznámit se s podklady rozhodnutí a vyjádřit se k nim, navrhopvat důkazy a činit jiné návrhy. K tomu stanovil lhůtu do 23.05.2022 a uvedl, že pokud do konce této lhůty nezíská žádné další podklady, přistoupí k vydání rozhodnutí. Dne 06.05.2022 bylo doručeno nesouhlasné vyjádření Městyse Doubravníku, který se v odůvodnění připojil k argumentaci obce Karlín. Správní orgán naznal, že tento podklad nepřináší nové informace, a proto není třeba s ním účastníky řízení seznamovat. Jelikož do konce stanovené lhůty již žádný z účastníků nereagoval, přistoupil správní orgán k vydání rozhodnutí.

Všichni čmeláci rodu *Bombus* patří podle vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona, ve znění pozdějších předpisů, mezi zvláště chráněné živočichy v kategorii druhů ohrožených. Podle ustanovení § 50 odst. 2 zákona je mimo jiné zakázáno škodlivě zasahovat do jejich přirozeného vývoje, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat. Rovněž je zakázáno je dopravovat, prodávat, vyměňovat či nabízet za účelem prodeje. Výjimku z těchto zákazů lze udělit podle § 56 zákona v zájmu ochrany přírody nebo v případech, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody. Souhlas dle § 54 odst. 3 zákona k vypuštění zvláště chráněného živočicha do volné přírody je možné udělit pouze v případě, že nehrozí riziko zhoršení stavu volně žijící populace a jedná-li se o vypouštění v areálu původního výskytu daného druhu za účelem obnovy jeho populace nebo stabilizace či posílení populací stávajících.

V České republice byl doposud zaznamenán výskyt 38 druhů čmeláků a pačmeláků současně zahrnovaných do rodu *Bombus*. V aktuálním Červeném seznamu ohrožených druhů bezobratlých

České republiky¹ je zařazeno 25 druhů tohoto rodu. Na Evropském kontinentu se vyskytuje 9 poddruhů čmeláka zemního, které jsou přizpůsobeny místním podmínkám a liší se i svým chováním. V České republice se přirozeně vyskytuje jen subspecie *terrestris*, v zahraničních chovech se chová převážně jižní poddruh *dalmatinus*, který představuje možné ohrožení domácích populací zejména kompeticí o potravu a hnízdiště i křížením s domácím poddruhem. Rozdíl mezi jmenovanými dvěma poddruhy je zásadní. Kromě vzhledu se jednotlivé poddruhy liší i fyziologií, např. termínem diapauzy, schopností vidění, náchylností k chorobám (hmyzomorfe včelí), i chováním – velikostí kolonií, rychlostí sběru, mírou agresivity. *B. t. terrestris* je přizpůsoben chladnějšímu klimatu a musí proto zimovat. Velmi složitě se iniciuje založení kolonie královnou po hibernaci, což je také důvodem, proč tuzemský chovatel a prodejce českých čmeláků (Výzkumný ústav pčínářský, spol. s r. o., Troubsko) má malou kapacitu a nemůže uspokojit veškerou poptávku. Pokud jde o jihoevropský poddruh *B. t. dalmatinus* s původním areálem výskytu v severní Itálii, na Balkánském poloostrově, v Turecku a na Kavkaze, tento se vizuálně velmi podobá poddruhu *B. t. terrestris*, liší se ale svým chováním: tvoří větší, silnější hnízda, vyznačuje se větší opylovací aktivitou. Královny poddruhu *B. t. dalmatinus* nezimují, pouze estivují a nemají složitý jarní start. Z tohoto důvodu se *B. t. dalmatinus* snadněji chová v laboratořích.

Podle informací uvedených v žádosti mají být čmelíny s čmelstvy produkovány společností Agrobío S. L. ve Španělsku. Původní čmeláci, z nichž je chov založen, pochází z oblastí Pyrenejského pohoří, konkrétně z oblasti mezi severní částí Pyrenejského poloostrova a jihem Francie, a byli odchyceni v roce 1995. V žádosti je uveden poddruh *Bombus terrestris terrestris*. Je třeba uvést, že i v případě využití domácího poddruhu *B. t. terrestris* představuje vypouštění čmeláků z umělého chovu řadu rizik. Sdělení sekce ochrany přírody a krajiny MŽP a sekce potravinářství MZE k využívání čmeláků² uvádí, že i v případě využití v ČR původních (pod)druhů, jako je nejběžnější čmelák *B. t. terrestris* představuje riziko pro volně žijící populace únik jedinců s vlastnostmi pozměněnými vlivem umělého chovu a šlechtění. Poukazuje i na možnost přítomnosti hybridních jedinců a další rizika spočívající v nepříznivém ovlivnění vnitřní variability druhu a narušení životaschopnosti v přírodě žijících populací.

V žádosti je uvedeno, že čmelíny budou opatřeny bezpečnostním uzávěrem. Princip selektivních zábran, používaných i ve včelařství, je založen na tom, že královna a trubci jsou větší a neprotáhnou se otvorem pro vyletování dělnic. Toto obecné pravidlo ale neplatí ve všech případech. Atlas blanokřídlých České republiky³ uvádí rozměry: dělnice 11-17 mm, trubci 14-16 mm a královny 20-26 mm. Z uvedeného vyplývá, že u hodnot velikostí dochází k vzájemnému překryvu a jedinci schopní rozmnožování (trubci) mohou uniknout, přestože je úlek opatřen mechanickou zábranou.

¹ Hejda R., Farkač J., Chobot K. (eds.) (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Příroda 36: 1-611. Online: <https://www.ochranaprirody.cz/res/archive/372/058766.pdf>

² Věstník Ministerstva životního prostředí, ročník XXXI, březen 2021. Online zde: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/\\$FILE/SOTPR-Vestnik_brezen_2021-210406.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/$FILE/SOTPR-Vestnik_brezen_2021-210406.pdf)

³ Macek, J. (2017): Blanokřídlí České republiky. Atlas. Praha: Academia.

Správní orgán došel k závěru, že i přes žadatelem navrhovaná opatření k eliminaci rizika negativního ovlivnění genofondu domácích populací (tj. opatření úlků selektivní bariérou v podobě speciálního uzávěru, jejich odvoz, případně likvidace) nelze tato rizika zcela vyloučit. Zavlečení laboratorních čmeláků zahraničního původu do populací žijících ve volné přírodě České republiky je nežádoucí. Pokud by měli být čmeláci k opylování otevřených zemědělských kultur využíváni komerčně, je vhodnějším řešením založení a podpora kontrolovaných chovů z místních jedinců pocházejících z území ČR.

Dále žadatel argumentuje tím, že v současné době je na trhu místních čmeláků nedostatek a jediný domácí producent VUPT Troubsko nepokryje celou poptávku. Správní orgán se domnívá, že existují i další přijatelné možnosti, jak navýšit početnost i pestrost domácích druhů čmeláků i dalších hmyzích opylovačů v otevřených zemědělských kulturách, a to volbou k přírodě šetrnějších postupů hospodaření (výběrem vhodných přípravků na ochranu rostlin, výsevem či ponecháním nektarodárných rostlin, vytvářením míst k úkrytu a rozmnožování hmyzu apod.). Doporučení k posílení přirozených druhů opylovačů jsou dostupná na webových stránkách České společnosti entomologické⁴ (dále jen „ČSE“). Ve svém stanovisku k prodeji a využívání čmeláků⁵ ČSE mimo jiné uvádí, že podle publikovaných studií je pro kvalitní opylení vhodné pestré druhové složení (přirozeně se vyskytujících) druhů hmyzu.

Výše uvedené závěry odpovídají rovněž iniciativě Evropské unie (dále jen „EU“), týkající se opylovačů, která byla zahájena v červnu roku 2018 a jejímž cílem je řešit pokles výskytu volně žijících opylovačů. Jedním z prioritních témat této iniciativy je chránit ohrožené druhy opylovačů v jejich přirozených stanovištích, zlepšit tato přirozená stanoviště na zemědělské půdě a v jejím okolí a omezit dopad invazních nepůvodních druhů na opylovače. Bližší informace k politikám EU k ochraně opylovačů lze získat z otevřených zdrojů⁶.

Podle § 56 odst. 1 zákona lze výjimku udělit pouze v zájmu ochrany přírody nebo v případech, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody. Veřejný zájem je neurčitý právní pojem, který není právním řádem výslovně obsahově vymezen. Pro účely tohoto správního řízení je nutné nejprve vymezit, co se veřejným zájmem rozumí, a teprve poté zvážit, zda jiný (tzn. v žádosti deklarovaný) veřejný zájem převažuje nad veřejným zájmem na ochraně přírody. Veřejný zájem je zároveň nutné přesvědčivě odlišit od zájmu soukromého a kolektivního. Žadatel spatřuje veřejný zájem v ekonomickém zájmu pěstitelů. Těm by měli prodávající čmeláci umožnit technickoekonomicky nejefektivnější produkci plodů a zvýšení jejich konkurenceschopnosti na trhu. Uvádí, že opylovací služby budou využívat podnikatelé v zemědělství, ale to nedokládá, že tito zajistí

⁴ Posílení přirozených druhů opylovačů v ovocných sadech a jiných porostech pro opylování: https://www.entospol.cz/wp-content/uploads/2020/09/Methodika_opylovaci_sluzby_cmelaci.pdf

⁵ Stanovisko České společnosti entomologické k využívání a prodeji čmeláků (*Bombus* spp.) za účelem tzv. „opylovací služby“: https://www.entospol.cz/wp-content/uploads/2020/09/Stnovisko_k_prodeji_a_vyuzivani_cmelaku.pdf

⁶ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/pollinators/>

veřejný zájem a nebude se jednat pouze o jejich soukromé podnikatelské aktivity. Dle názoru zdejšího orgánu ochrany přírody je možné ztotožnit veřejné zájmy s cíli zákonných úprav, ať již vyjádřenými výslovně či takovými, které lze z právních předpisů vyvodit za použití výkladových metod. Jak vyplývá z výše citovaných ustanovení zákona, nesporným veřejným zájmem je v řízení tohoto typu ochrana zvláště chráněných živočichů. Zároveň platí, že toto správní řízení je vedeno na žádost soukromé společnosti, která hodlá realizovat svůj podnikatelský záměr. Okolnost, že vedlejším výsledkem této podnikatelské činnosti má být opatření směřující ke zvýšení zemědělské produkce, nevytváří ještě odpovídající společenský zájem; jedná se spíše o soukromý či kolektivní ekonomický zájem pěstitelů. Správní orgán je toho názoru, že žadatel dostatečně neprokázal veřejný záměr, který by převažoval nad zájmem ochrany přírody.

Spolek Čmeláci PLUS zaslal do řízení obsáhlé stanovisko doplněné přílohami. Spolek v něm podrobně rozebírá plánovaný záměr žadatele, předkládá své připomínky, námitky, návrhy a na závěr doporučuje, aby výjimka nebyla povolena. Zdejší správní orgán zohledňuje především ty argumenty spolku, ve kterých rozporuje převahu jiného veřejného zájmu nad zájmem ochrany přírody, popisuje rizika využití uměle odchovaných čmeláků zahraničního původu, poukazuje na nedostatečnost bezpečnostních opatření proti úniku, navrhuje řešení v podobě podpory domácích opylovačů.

Žadatel se v reakci na argumenty spolku Čmeláci PLUS odvolává na Sdělení sekce ochrany přírody a krajiny MŽP a sekce zemědělství a potravinářství MZE. K tomu je třeba uvést, že tento dokument nikde nedeklaruje jednoznačně převahu jiného veřejného zájmu nad zájmy ochrany přírody, poukazuje nejen na přínosy, ale také na rizika spojená s využíváním čmeláků a ponechává prostor správní úvaze. Ve vyjádření žadatele se objevuje argumentace ve vztahu k použití čmeláků v uzavřených prostorech, které však není v předmětu jeho žádosti uvedeno a pro které mu již byla v minulosti vydána dosud platná podmíněná výjimka č. j. JMK 127514/2018 ze dne 18.09.2018. Přílohou vyjádření žadatele je výsledek jedné analýzy DNA, realizované u vzorku, jehož původ není specifikován (tzn. není zde uvedeno a jednoznačně doloženo, kdo, kdy, kde a za jakých okolností vzorek odebral). Navíc aby bylo možno vyloučit přítomnost poddruhu *B. t. dalmatinus*, muselo by být ze skupiny chovaných čmeláků odebráno více vzorků z různých jedinců. Z výše uvedených důvodů nepovažuje správní orgán dokládáný genetický původ za jednoznačně a spolehlivě prokázaný. Další argumentace žadatele nepřináší nové poznatky, jež by nebyly výše v odůvodnění zohledněny.

V průběhu řízení se k záměru žadatele vyjádřilo sedm obcí, všechny s jeho realizací na svém území nesouhlasí. Dvě obce svá vyjádření doplnily odůvodněním. Obec Karlín poukazuje na negativa spojená s narušením biodiverzity a zdůrazňuje potřebu systémového a dlouhodobého řešení v podobě podpory druhově bohatých společenstev místních opylovačů. K argumentům Obce Karlín se připojil také Městys Doubravník. Žádná obec záměr svým vyjádřením nepodpořila.

Správní orgán závěrem konstatuje, že s respektem k obecnému principu předběžné opatrnosti, jenž je jedním ze základních principů práva životního prostředí, je namístě výjimku neudělit. Po posouzení veškerých listinných podkladů (tj. žádosti včetně příloh, vyjádření žadatele, vyjádření spolku Čmeláci PLUS z. s., vyjádření obcí), informací přístupných z veřejně dostupných zdrojů,

názorů vzešlých z odborné vnitroresortní diskuse a po zvážení všech známých okolností došel k závěru, že požadavky § 56 odst. 1 zákona pro udělení výjimky a § 54 odst. 3 pro udělení souhlasu nebyly naplněny. V řízení nebyl prokázán veřejný zájem převažující nad zájmem ochrany přírody, tj. zájmem na ochraně domácí populace čmeláků, a současně nebylo prokázáno, že by případné povolení předmětné činnosti nemělo negativní dopad na stávající populace čmeláků, kteří se přirozeně vyskytují ve volné krajině.

Správní orgán v dané věci rozhoduje v souladu se zásadou legitimního očekávání a potvrzuje svou předchozí správní praxi, kdy vypouštění uměle odchovaných čmeláků zahraničního původu do volné přírody na svém správním území již vícekrát nepovolil.

Poučení

Proti tomuto rozhodnutí může podle § 81 a 82 správního řádu účastník řízení podat do 15 dnů ode dne jeho doručení odvolání k Ministerstvu životního prostředí ČR podáním u Krajského úřadu Jihomoravského kraje, odboru životního prostředí, Žerotínovo nám. 3, 601 82 Brno. Odvolání se podává v takovém počtu stejnopisů, aby každý účastník dostal jeden stejnopis a jedno vyhotovení zůstalo správnímu orgánu.

Ing. Mojmír Pehal v. r.
vedoucí odboru

Za správnost vyhotovení: Anna Foltová

Doručuje se

Účastníci řízení

1. JUDr. Jitka Šejharová, advokát, Věštínská 509/32, 15300 Praha 5 (DS)
2. Města, městyse a obce Jihomoravského kraje kromě obcí Ostrov u Macochy a Rudice v okrese Blansko, Klentnice v okrese Břeclav a Malá Vrbka, Nová Lhota, Radějov a Suchov v okrese Hodonín (DS)
3. Čmeláci PLUS z. s., Na Farkáně III 182/28, 150 00 Praha 5 – Radlice (DS)

Na vědomí

4. ČIŽP, OI Brno, odd. ochrany přírody, Lieberzeitova 14, 614 00 Brno (DS)
5. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Regionální pracoviště Jižní Morava, Kotlářská 51, 602 00 Brno (DS)